

Erkki Koskenniemi
TT, dosentti
Koskenniemi.fi/EK
18.4.2018

Kolme vanhan kirkon tunnustusta – vahva viesti

Katsoessaan tunnustuskirjoikseen kolme vanhan kirkon tunnustusta luterilaiset kirkot antavat vahvan viestin. Luterilaiset arvostelivat voimakkaasti lännen kirkon opetusta ja käytäntöjä, jotka saattoivat olla vuosisatoja vanhoja. Siitä huolimatta he eivät olleet todellakaan väittämässä, että Uuden testamentin ajan usko olisi ollut kuolleena lähes 1500 vuotta ja sukelsi esille vasta uskonpuhdistuksen aikana. Reformaatio halusi palata vanhan kirkon uskoon ja opetukseen. Katolinen kirkko, siis kaikkialla maailmassa elävä, kansakuntien ja ihmispolvien väliset rajat ylittävä Jumalan omien lauma, ei ollut sama kuin Rooman paaville kuuliainen joukko. Sitoutuessaan ikivanhoihin uskontunnustuksiin luterilaiset etsivät jakamattoman Kirkon uskoa ja aarteita. Nämä tunnustukset kuuluvat meille.

Jakamattoman Kirkon aarteet ovat tämänhetkiselle luterilaiselle kristitylle virkistävää luettavaa. Pidämme kiinni siitä, että kaikkea on tutkittava Raamatulla eikä kirkkoisilla ole siis meillä kiistatonta auktoriteettiasemaa. Siitä huolimatta esim. vain muutamia vuosikymmeniä Uutta testamenttia nuoremmat, Apostolisten isien kokoelmaan kootut kirjoitukset, Justinos Marttyyrin, Basileios Suuren tai Augustinuksen kirjoitukset vievät kirkkaille lähteille. Suuri osa suomennetuista kirkkoisien teksteistä sisältyy sähköiseen Kirkon aarteiden kokoelmaan (Kirkon aarteita – LutherCD 3.0 ja paljon muuta; Sley Media 2011).

Lähempi tarkastelu osoittaa luterilaisten näkökulman myös oikeutetuksi. Luterilaiset osoittivat monia roomalais-katolisen kirkon opetuksia ja käytäntöjä epäraamatullisiksi. Todellisuudessa monet niistä, kuten pappien selibaattivaatimus, ehtoollisen messu-uhri tai Rooman paavin valta-asema, eivät olleet myöskään osa vanhan kirkon uskoa. Mikä 1500-luvun alussa oli vanha ja

vakiintunut käytäntö, saattoi sittenkin olla vain vaivaiset 500 vuotta tai ehkä tuhat vuotta vanha ajatus – apostolien aikaan tai jakamattoman kirkon uskoon se ei kuulunut. Näin kysymys oli paitsi epäraamatullisesta ihmisopista myös Kirkkoon tuodusta uutuudesta.

Varhaisimmat uskontunnustukset ovat kastetunnustuksia ja ne palautuvat Jeesuksen kaste- ja lähetyskäskyyn Matt. 28:18-20. Kastettavalta kysyttiin, uskoiko on Isään, uskoiko hän Poikaan ja uskoiko hän Pyhään Henkeen. Siksi varhaisimmat tunnustukset alkavat sanoilla ”minä uskon”. Alkuun tunnustusten muodot vaihtelivat, kunnes ne alkoivat vakiintua kohti sitä muotoa, jonka me tunnemme Apostolisena uskontunnustuksena. Vaikka vakiintuminen tapahtui vasta myöhemmin, tunnustus on ollut lähellä nykyistä muotoaan jo 200-luvun alussa. Vaikka tunnustuksen varhaiset muodot oli kirjoitettu kreikaksi, Apostolinen uskontunnustus on Kirkon historiassa ollut käytössä etupäässä lännessä.

Välittömästi vainojen ajan jälkeen v. 325 kokoontunut Nikaian kirkolliskokous torjui vaarallisiksi katsottuja harhaoppeja. Lopullinen uskontunnustus muotoiltiin Konstantinopolin kirkolliskokouksessa v. 381. Tämä tunnustus yhdistää vanhat kirkot niin idässä kuin lännessä – idän kirkko ei ole hyväksynyt lisäystä, jonka mukaan Pyhä Henki lähtee myös Pojasta. Nimestään huolimatta Athanasioksen uskontunnustus ei ole suuren kirkkoisän Athanasioksen ovat nimistään huolimatta myöhäisempää perua, mutta toki paljon uskonpuhdistuksen ajan kiistoja vanhempia.